

„I’m Thomas Pynchon”

Az irodalom mint mesterség és életút

2013-ban Mircea Cărtărescu elnyerte a svájci Spycher – Literaturpreis Leuk, az újvidéki Nemzetközi Irodalmi Díjat és a legjobb spanyolul megjelent külföldi könyvnek járó Tromentordíjat, az Impedenta kiadónál Marian Ochoa de Eribe fordításában megjelent *Nostalgia* című kötetével (magyarul *Sóvárgás* címmel jelent meg a Jelenkor Kiadónál).

MARIUS CHIVU ■ Mit jelent az a tény, hogy az Egyesült Államokban *Blinding* címmel lefordították az *Orbitor* (*Káprázat/Vakvilág*) trilógia első kötetét?

MIRCEA CĂRTĂRESCU ■ Nem most fordítottak tőlem először az Egyesült Államokban. Két kötetem jelent meg már ott, az első egy versválogatás, *Be-bop, Baby* címmel, valamint a *Nostalgia* című prózakötetem. A második számomra nagyon kiábrándító volt, egyik legkeserűbb emlékem. Körülbelül tíz éve jelent meg az egyik jó New York-i kiadónál, a New Directions-nál, Andrei Codrescu szép előszavával és a barátja, Iulian Semilian fordításában. De egy teljesen ismeretlen szerző, egy apatikus kiadó, egy vitatható fordítás és a minimális terjesztés együttállása miatt (az amerikai olvasóknak szokatlanul tömör, dialógusok nélküli szövegről nem is beszélve – mint írta a kevés recenziens egyike) ez a kiadás csaknem teljesen észrevétlen maradt. Amiről, véleményem szerint, leginkább a kiadó tehetett. Harminc év alatt, amióta írok, megtanultam: egy könyv sorsa, pláne egy fordításé, nagyon függ attól, hogy a kiadója mennyire hisz benne. Egy lelkes kiadó csodákra képes, mert a valódi, és nem az udvariaskodó lelkesedés ragályos, elterjed abban a kulturális közegben, ahol a könyv megjelenik. Némelyik kiadóm rajong az írásaimért, és ezért nem csoda, hogy a könyveim az ő hazájukban terjedtek el leginkább. A New Directions nem hitt a *Nostalgia*-ban, és az újját sem mozdította érte. Következésképpen a könyv elsüllyedt a hallgatásban, anélkül hogy hullámokat vert volna.

A *Blinding* az amerikai átlagolvasónak még nehezebben emészthető könyv, de szerencsésebb körülmények között jelent meg. Tavaly már nem teljesen ismeretlen szerzőként fogadtak Amerikában. Azután érkeztem oda, hogy 2002-ben megnyitottam a Pen World Voices-t, és a következő évben, Göteborgban megnyitottam a Könyvvásárt. Ugyanakkor volt már egy német és egy svájci díjam. De az amerikaiaknak leginkább az számított, hogy három éven át sorozatosan fenn voltam a Ladbroke-listán. Következésképpen máshogy fogadtak és néztek rám. A New York-i Archipelago Kiadó szerény anyagi forrásokból is elég nagyszabású, 13-14 eseményből álló turnét szervezett Amerika öt nagyvárosában, felolvasásokkal több színvonalas egyetemen

– a Harvardon, a Chicagói és a New York-i Columbia Egyetemen, könyvbemutatókat könyvesboltokban és színházakban. Minden egyszerű lett volna, ha rettenetesen meg nem betegedtem volna pont a turné elején. De ez a körülmény nem jelent meg a közleményekben és sajtótájékoztatókon. Kilyukadt dobhártya, súlyos, magas lázzal járó influenza, a sürgősségin töltött délelőttök, mindez bárkit arra késztetett volna, hogy hagyja a csudába az egész turnét, és menjen haza. Én kihordtam lábom a betegséget, és két hét múlva félholtan értem Bukarestbe. Torontót már lemondtam, mert tényleg behaltam volna. Az utazás alatt rendkívül sokat segített Jill Schoolman, a kiadó igazgatónője, aki az európai színvonalas irodalom lelkes híve, Delia Ungureanu kolléganőm, aki bemutatott Chicagóban és Bostonban, valamint Anca Fronescu, akivel együtt voltam New Yorkban. És még sokan, akiket megismertem az egész turné alatt.

■ Milyen történetekkel tért vissza az amerikai turnéről?

■ Annyi mindent mesélhetnék, de itt nincs rá elég hely, ahhoz egy egész könyv kellene. Csak érintőlegesen említek néhány témát: a két Amish család, akikkel együtt utaztam a vonaton Minneapolis és Chicago között, a biztosító tükkel teletűzdelt asszonyok, mivel a vallásuk tiltja a gombokat, miközben a férfiak – mind – hanyagul egy-egy szalmaszálat rágcáltak; a lengyel-afroamerikai házaspár tulajdonában lévő Chicagói Chopin Színház, ahol a legkülönlegesebb színpadi beszélgetésben volt részem – a beszélgetőpartnerem mindkét karjára száz meg száz légy volt tetoválva, és a zsebéből vásári komédiásként húzta elő kartonlapokra felírt abszurd kérdéseit; Nabokov lepkegyűjtőmánya, amit Cambridge-ben láttam, amikor megnéztem azt a szobát, ahol az *Ada* szerzője vagy hétév

töltött el entomológusként (százával voltak kémcsövekben kiállítva a Nabokov szereplőiről elnevezett lepkék alig látható belső szervei); a három órás repülőút Bostonba, Deliával, akivel annak ellenére, hogy influenzás voltam és az egyik fülemre föld-süket, végig vicceket mondtunk, amíg a repülő szó szerint rázkódni nem kezdett a nevetésünktől; harcom a *Lebensraum*-ért Chaloooppal, Jill kövér és foltosképzű macskájával, aki mindenbe beledugta az orrát és többször ráöntötte a kávé a nadrágomra; az eset a borotvált fejű, narancsszínű ruhás tibeti szerzetessel, aki New York központjában, a Macy’s bejárata előtt egy jelvényt nyomott a kezembe, mondván, hogy az egy varázslatos és csodatevő mandala képe, aztán meg ötven dollárt követelt érte. . . És még annyi, de annyi mindent. . .

Most sem állítanám, hogy a *Blinding* rést üt Amerika égén. De láthatóan jobban indult, *glowing* recenziókkal, ahogy Jill nevezi őket, van körülötte valami moraj, jelen van a könyvesboltokban. Akik olvasták, egyöntetűen dicsérik Sean Cotter fordítását, akit a turnén ismertem meg: művelt, jóképű, tehetséges fiatalember (remekül zongorázik), tavaly kitüntették Nichita Stănescu fordításaiért. A jó fordítás, mondanom sem kell, nagy szerencse. Olyan, mint amikor egy idegen tökéletesen beszél a helyi nyelvet, és ezért mindenki befogadja.

Úgy turnézta, mint a rockzenészek

Amerikában olyan kevés külföldi irodalom jelenik meg (az ott kiadott komoly irodalomnak csak elenyésző része), hogy érdekes módon ez a jó szerzőknek plusz lehetőséget jelent: jobban látszanak, mint a ritka lepkék, amelyeknek a színe különbözik a többiekétől. De hogy innen eljuss oda, hogy még nevet is szerezz abban a Babelben (ahol, akárhogyan is, csak a színészek és a tévébemondók

CĂRTĂRESCU,
Mircea
Sóvárgás
(Csiki László ford.)
Jelenkor, 1997

Vakvilág –
A balszárm
(Csiki László ford.)
Jelenkor, 2000

Lulu
(Lövétei László ford.)
Gondolat, 2004

Miért szeretjük
a nőket?
(Kosztai Gabriella ford.)
Jelenkor, 2007

Sárkányok
enciklopédiája
(Szöcs Géza ford.)
Bookart, 2011

„A parazita”
(Csiki László ford.)
Magyar Lettre
Internationale, 25

„Felvonóház”
(Csiki László ford.)
Magyar Lettre
Internationale, 33

„Az én Bukarestem”
(Nagy Zsuzsanna ford.)
Magyar Lettre
Internationale, 39

„Lulu” (részlet)
Magyar Lettre
Internationale, 58

„Levante” (részletek)
(Lövétei László ford.)
Magyar Lettre
Internationale, 39, 43, 58

„Békafül”
(Kosztai Gabriella ford.)
Magyar Lettre
Internationale, 64

„Az én Bukarestem”
(Nagy Zsuzsanna ford.)
Magyar Lettre
Internationale, 68

„Romák és románok”
(Kosztai Gabriella ford.)
Magyar Lettre
Internationale, 69

„Európa olyan, mint az agyam”
(Kosztá Gabriella ford.)
Magyar Lettre Internationale, 80

„Káprázat: Amikor a szőnyeg elkészült...”
(Kosztá Gabriella ford.)
Magyar Lettre Internationale, 82

MORARU, Christian
„Mircea Cărtărescu és a nemzeti túli román irodalom”
Magyar Lettre Internationale, 72

hírnevesek), hosszú és tekervényes út vezet... Most számomra sokkal érdekesebb, ami Dél-Amerikában történik a könyveimmel, ahol mintha teret hódítanának. A spanyol kiadóm mindenestre lelkes, és tavasszal együtt megyünk Bogotába, hogy lássuk, mi történik ott. És ebből az alkalmából ki-pipálhatok egy újabb kontinenst.

Pávaskodni a Nobel-díjért?

■ *Mennyire és mi zavarja az írói mesterség ilyen típusú marketingjében, mint a turnék, felolvasások, utazások a nagyvilágban?*

■ Nagyon is különbséget teszek az írói hivatás és a könyvek életben tartása, a róluk való gondoskodás között. Az első kötelező, a második választható, de szerintem mégis rendkívül fontos. Az irodalom nem mesterség, hanem egy út, egy életpálya. De az írás misztikus és nem leegyszerűsíthető aktusa körül kialakultak azok a foglalkozások, amelyek elősegítik gyümölcseseinek terjesztését a nagyvilágban. Az egyik ilyen szakma a kiadói, a másik a könyvesboltos, harmadik az ügynöki. És vannak még mások is. Mivel nekem soha sem volt ügynököm, kénytelen voltam folyamatos erőfeszítéssel úgy pótolni a hiányát, hogy ott voltam a könyveim mellett, hogy melléjük álltam. Levelezésem a kiadómmal és a fordítómmal gyakorlatilag szakmai (bár talán éppen ezért nagyon is baráti). Mindig is fegyelmezett ember voltam, aki sokat és sok félét dolgozik. Mindig tanítottam, írtam szépirodalmat és irodalomkritikát, voltam újságíró, veztettem irodalmi esteket és felolvasásokat. Azelőtt negyed századon át így éltem, és a saját ügynökömként. Nem „önreklámozásról” van szó, amivel olykor megvádolják az írókat, hanem az írással kapcsolatos állandó, komoly, felelősségteljes és ügyintéző tevékenységről. Ez a foglalkozás megköveteli tőlem, hogy odamenjek, ahová hívnak, és a közönség előtt lehetőleg a legjobb benyomást keltsem akár felolvasáson, akár beszélgetésen. Ez hozzátartozik a szakmához.

Igaz, hogy nagyon nehéz és fárasztó. Sokszor én is úgy érzem, hogy elegendem van belőle. Negyed százada csinálom, mint mondtam, több száz külföldi úttal, úgy turnéztam, mint a rock-zenészek, például tíz nap alatt tíz városban tíz felolvasás, egyedül keresztbe-kasul bejárva három országot, amelyeknek a nyelvét nem ismertem, vonatokra várva, kihalt állomásokon fagyoskodva, itt-ott bekapva valamit, barátságosan szobákban éjszakázva. Aki nem élte át, nem értheti meg az ilyen turnéknak a stresszét és fáradtságát, a féelmet az idegen közönség előtt, akik előtt estéről estére beszélned kell, azt a nyomasztó érzést, hogy „Csak érjen már véget ez a nap, és legyek végre a szállodai szobámban!” Madridban, Göteborgban, Amerikában hat színpadi fellépésem is volt naponta, amikor idegen nyelven beszéltem. Azok közül, akik szememre vetik, hogy mások pénzén bejártam a nagyvilágot, hányan álltak volna helyt ilyen körülmények között?

Igen, ez csillogás is, és igen kellemes találkozni azokkal az emberekkel, akik csodálnak, de végül mégiscsak egy hatalmas összeesküvés paranoid forgatókönyvének részeként éled meg, ami nem enged az íróasztalodhoz. Mindig, de főként a leggyötrelmesebb tapasztalatok után azt mondom: mostantól egyetlen meghívást sem fogadok el, a keszervit, többet nem csinálom, csak írok. És annak ellenére,

hogy egyre több felkérést elutasítok a könyvvásáron és felolvasásokon, évről évre mégis felgyűlnek, mert mindet mégsem utasíthatom vissza. 2013-ban az ICR, a román könyvalapítvány egyetlen utazásmat vagy fordításomat sem finanszírozta – és remélem, az a pénz, amit ezzel megtakarítottak, a szegény nyugdíjasokhoz került, akiket főlemlegettek ennek kapcsán – mégis többször bejártam a világot, mint az előző években, és furcsa módon, több könyvemet lefordították, mint ezelőtt.

■ *A külföldi recenziókban önt George Lucas-hoz vagy William S. Burroughs-hoz hasonlítják, holott ön mindig kifejezte Thomas Pynchon iránti csodálatát. Mit gondol ezekről az összehasonításokról?*

■ Erre nem tudok mit mondani. Minden kritikus a saját felelősségére hasonlít össze valakivel. Én magamat nem hasonlítom senkihez, csupán kifejezem az elismerésem azok iránt, akiket szerettem, akik hatottak rám, és akiktől tanultam. Egyikük Thomas Pynchon, Joyce egyik különös tanítványa. És természetesen egy legenda. Mikor Brooklynban felolvastam a Community Bookstore-ban, egy nagyon kedves könyvesbolti elárúró megajándékozott egy pólóval, amire az volt írva: „I'm Thomas Pynchon”. Gondoltam, lefényképeztettem magam benne ehhez az interjúhoz, elég mulatságos volna...

Amikor hozzákezdtem a *Káprázat* írásához, át voltam itatva Pynchonnal, elolvastam (jaj, franciául) a három első könyvét, és attól a döbbenetes módtól, ahogy fordítva fókuszál – a tájleírások mindig sokkal konkrétabbak, mint az előtérben lévő szereplők –, érdemesnek találtam, hogy elmélyüljek benne, kicsit kombinálva Prousttal és Lautréamont-nal, hogy elérjem azt a *feelinget*, amire szükségem volt a saját „olvashatatlan” könyvem írásához.

■ *Arra nem gondolt, hogy a Blinding egy példányhoz is eljutna?*

■ Érdekes ötlet. Maga is tudja, hogy tőle egy *blurb* a könyv hátsó borítóján vagy egy könyvvel kapcsolatos kijelentése többet nyom a latban, mint az összes recenzió a legjobb irodalmi lapokban. De ilyesmit csak néhány alkalommal csinált, és mindig adekvátnak, határozottan és ragyogóan. Egy ilyen *blurb* indította el azt a korszakalkotó gondolatot is, hogy *posztironikus* korban élünk. Pynchon idén tölti be a hetvenhetedik évét, és biztos vagyok benne, jobb dolga is van annál, mint hogy az én könyvemet olvassa.

■ *A The Independent cikke, amely az ön regényét, a Blinding-ot „az év legjobb külföldi regénye” címre javasolja, azzal a kijelentéssel indul, hogy ön máris a Nobel-díj egyik esélyese („a bot tipp”). Hízeleg önnek, szórakoztatja, bosszantja, ha emlegetik önt ezzel a díjjal kapcsolatban?*

■ Nem akarom én is azt mondani, amit oly sokan, hogy savanyú a szőlő. Nagyon édes, csak túl magasan csüng... Az utóbbi években mindenféle tanácsokat kaptam, és mindegyik ugyanoda lyukadt ki: az irodalom önmagában nem elég, csináld te is valamit, ami megfelel az „ideális iránynak”, amelyről Nobel beszélt a saját irodalmi díjával kapcsolatban. Kötelezd el magad valamilyen harc mellett, találd meg a célt, alakíts ki egy arculatot. Ezrével vannak jó szerzők a világon, olyan helyekről, amelyek jobban látszanak, mint Románia, hogy válhatnál láthatóvá csakis az írás által?

Lehet, hogy a tanácsadóimnak van igazuk, de én tudom: ha csak az irodalom nem elég, nekem semmi okom erre a díjra vágni.

Én mindig úgy gondoltam, hogy az irodalmi Nobel-díjat csakis az irodalomra adják, és nem magam miatt reméltem ezt, hanem éppen magáért a Nobel-díjért. Mert nincs a világon nehezebb indok, mint az irodalom. Az irodalom nem csecsebecse, haszontalan zagyvaság. Az irodalom Kafka őrszeme, aki éjjel is, amíg a többiek alsznak, éber. Az íráshoz bátorság kell, egyenesen hősiesség, ugyanúgy, mint bármely (más) társadalmi vagy politikai cselekedethez. És hasonló kockázatokkal jár. Nem ismerem a Nobel-bizottság stratégiáját és szempontjait, azt hiszem, soha senki sem tárta fel ezeket, de meggyőződésem, hogy az elsődleges szempont mégiscsak az irodalmi érték. Következésképpen nem szeretném, ha bárki azt gondolná, hogy úgy szeretnék a Nobel-díjjal pávaskodni, hogy akarva-akaratlanul, de mindenképpen haszontalan, hiábavaló, ócska fondorlatokhoz folyamodom. Egyetlen ujjamat sem mozdítom érte, azon kívül, hogy fogom a golyóstollamat. Ha méltónak tartanak a Nobel-díjra, az nagy megtiszteltetés; de megkapni, csak nagy szerencse.

■ *Ön valabol azt nyilatkozta, hogy pillanatnyilag a világon van egy millió ismert író, és ezen kívül búsul millió névtelen író; nem találja nyomasztónak ezt a statisztikát?*

■ Nem, a világon vannak ennél nyomasztóbb dolgok is, például az, hogy másodperctörédekig élünk egy elveszett porszemen az univerzumban. Tulajdonképpen az egy millió író közül mindenki egyedül van. Mint én, mint maga. Wittgenstein azt mondja, hogy bárkinek jogában áll kijelenteni: „Mindent, amit kigondoltak, per definitionem, én gondoltam ki.” Nekem is jogomban áll kijelenteni: „Mindent, amit megírtak, per definitionem, én írtam.” Persze, vannak másfajta könyvek is, egész irodalmak, de számomra az írás az egyetlen valóság, mert az én saját utam az egyedül mélységem felé. Senki sem mehet oda, ahová én tartok, senki sem lakhat az én koponyámban, „senki sem érezheti az én fogfájásomat”. Ezért van az, hogy a leggyengébb író is igaznak és jónak tartja a saját írásait, mert más szemmel olvas, mint a többiek. És teljesen igaza van. Mert számára csak a saját írása valóságos, a többi álom és illúzió.

Az irodalmi sikert nem colstokkal mérem

■ *A Nostalgia megérte a tizedik román kiadást, és ebben az évben a Káprázatot összesen hét nyelvre fogják lefordítani, ami először fordul elő a román irodalomban. Hogy tekint vissza ezekre a könyvekre?*

■ Miért tekintenek vissza? Sokszor elmondtam: a régebbi könyveim nem az én könyveim, nem a mostani magaméi. Mi közöm nekem a huszonöt éve írt *Nostalgia*hoz? Ha már nem volna, képes volnék most megírni? Nagyon is kétlem. Akkor meg mit dicsekedjek velem? Miért fogadjam érte a gratulációkat? Nem volna nagy szélhámoság az én nevemmel ellátott, de egy másik ember által és másik nap alatt, más erőfeszítéssel és más szándékkal írt könyvek szerzőjének tartanom magam? Soha sem olvasom el a régebbi könyveimet, de megteszem velük szemben a köteletségemet, egyfajta gyöngédségből a fiatal emberek iránt, akik

megírták őket. Ma már sokkal inkább leváltam az irodalomról (hogy ne beszéljek a saját irodalmamról), mint akár két éve. A szemem se rebben, ha egy másodperc alatt eltűnne, amit valaha is írtam. Akárhogyan is, minden könyv eltűnik majd. Az irodalom sok örömet nyújtott nekem, de rengeteg fölösleges szenvedést is. Harminc éven át a fejem búbjáig elmerültem benne, mint valami monomániás, vagy mint az a hívó, aki beleolvad a saját hitébe. És titokban még mindig ilyen vagyok. De nekem már semmit sem mondanak az írással járó felhajtások: az irodalmi élet szereplői, a polémiák, a kampányok, a hírnév. Most egyedül vagyok és szabadon lélegzem, harminc éve először. Lassan-lassan kezdem visszanyerni a valóságérzékeimet.

Otthon megvan az összes könyvem román és külföldi kiadása, egy helyre összegyűjtve a könyvespolcomon. De az irodalmi sikert nem colstokkal mérem. Ez inkább amolyan gyűjtőszendély, hogy lássam, mekkora teret foglalnak el évről évre. Lehetnének másvalaki könyvei is, és ugyanilyen jól megszerezhetném a bélyeg- vagy a rovar gyűjteményt is. Aki azt hiszi, hogy majd kiugrom a bőrrömből, ha végignézek a „műveimen”, nem ismer és nem ért engem. A vigasztalanság érzésével nézek végig rajtuk: ezeket a könyveket már soha többé nem tudom megírni, ezek a saját értelmüket, a belsőjükbe vezető bejáratot örökre elzárták előlem.

A koponyám palotájának egy újabb szobája

■ *Volt olyan pillanata, amikor megjédt, mert azt hitte, hogy nincs több gondolata vagy kedve, vagy ambíciója, hogy folytassa az írást?*

■ Hány valódi könyvet tud megírni egy író életében? Ha olyan szerencsés voltál, hogy egyet megírtál, nyugodt lehetsz: azt már senki sem veheti el tőled. Jó három évtizeddel ezelőtt, amikor Croh irodalmi estjén felolvastam a *Dilingót*, I. Bogdan Lefter azt mondta: „Ez egy összegző történet. Nem tudom elképzelni, hogy ebből a fajtából kettőt lehet írni egy írói élet alatt.” Amikor tíz év múlva megjelent a teljes *Nostalgia*, Buduca azt mondta nekem: „Most mindent kiadtál magadból. Mit fogsz írni ezentúl?” Nagyon szkeptikus volt, amikor elmondtam neki, hogy nem is kezdtem el írni semmit. De ha azóta semmit sem írtam volna, akkor is ugyanolyan derűs volnék, mint most, a *Levante* és a *Káprázat* meg a többi után. Nem hinném, hogy hiányzik valami az életműemből. Mit írtak volna még a fiatalon meghalt költők, ha hosszabb lett volna az életük? Ez a kérdés nem merül fel senkiben. Rimbaud-nak sem kellett volna többet írnia, mint amennyi utána fennmaradt. Azt sem érezzük, hogy Labij életművéből valami hiányzik. Kafka írásainak legalább a fele elveszett, egyesek szerint a háromnegyede. Nekünk mégis teljes az életműve. Számomra csak annak a kérdésnek van értelme, hogy valaha fogok-e még írni valamit.

A *Káprázat* után is megkérdezték a kritikusok, mi a jóistent írok ezután. De éppen ez a kifejezés, hogy „ezután”, megtevesztő, mert feltételezi, hogy nem mehetek másfelé, csak a *Káprázaton* túl, ugyanabban az irányban, talán egy „szuper-Káprázat” felé, ami persze lehetetlen. Én a *Levante* után sem tudtam „tovább menni”, és a *Nostalgia* után sem. Csak más irányba. A következő könyvem nem a *Káprázat* negyedik kötete lesz, hanem valami

más, mint a trilógia. Más, és másként. A koponyám palotájának egy másik szobája. Remélem, egy mélyebb és titokzatosabb szoba.

Amikor befejeztem a *Káprázatot*, négy évig semmi figyelemre méltót nem írtam. Tulajdonképpen három terv között tépelődtem, egyik nehezebb volt, mint a másik. Nem tudtam, melyikkel kezdjem. Végül úgy döntöttem, hogy a legnehezebbel kezdem, egy könyv (nem regény, gyűlölem a regényeket), amely vagy tizenöt éve *Rendellenességeim* és *Az életem sötét oldala* ideiglenes címe alatt fel-felbukkan a naplóimban. Ez a könyv teljes mértékben meghalad engem, gyakorlatilag képtelen vagyok kezelni egy ennyire bonyolult tárgyat. A Rubik-kockának soha még két oldalát sem sikerült kiraknom. Ebben a könyvben az összeset ki kellene raknom, és rekordidő alatt. Még csak azt sem mondhatom, hogy megírom: inkább önismerteti eszközként „felhasználok” Mert itt a kocka a saját agyam. Nem tudom, hogy jó könyv lesz-e, de olyan könyv, amit meg akarok írni, mert minden lapján megtudok valamit magamról, amit előtte nem tudtam. Ilyen szempontból a könyveim közül leginkább a *Travestire* (a *Lulura*) hasonlít, írásaim rút kiskacsájára. Ha fiaskó lesz, akkor erre a fiaskóra vágyom, amivel elégedett leszek, ami nekem jelenteni fog valamit. De inkább azt remélem, hogy igazi könyv lesz. Már túl vagyok négy-száz oldalon, de még mindig nem tudom, hová akar elvinni, csak érzem, hogy a felénél tartok.

És azután természetesen megírom a *Theodorost*. Azután pedig költeményeket.

■ *Amikor nem ír és nem utazik, milyen régebbi és új szenvedélyekkel tölti az idejét?*

■ A legtöbbről szégyelnek a nyilvánosság előtt beszélni. Nem mintha valóban vállalhatatlanok lennének. Csak rendkívül furák, még az én szten-derdjemhez képest is. Ezért nem is akarom untatni velük. De valami egyebet szeretnék mondani, amit tényleg fontosnak tartok. Amikor mindenki a Facebookon lóg, én teljes erőmmel a valóságot akarom megragadni. Miután három évtizedet eltöltöttél az irodalom ragacsos szálaiba bugyolálva, mint egy gubóban, megpróbálok felidézni, milyen igazán embernek lenni, igazán szeretni azt a darab földet, amit emlegettél, az asszonyt, aki melletted áll, a gyerekeidet, a barátaidat.

Majdnem egész életemben mások szemével látam a világot, fordított fontossági sorrendben. Nem szeretném elvesztegetni a hátralévő éveket vagy évtizedeket. Nagy szükségét érzem, hogy kimaradjak a játékból, mindenféle játékból. Soha semmit sem tartottam csodálatraméltóbbnak, mint a Vedanta út híveinek azt a döntését, hogy ötven éves korukban visszavonulnak, hogy elkezdjenek valóban élni. Egy éve, amióta kezdtem fokozatosan letompítani a társadalmi éneket, úgy érzem, újra tanulom, hogy mit jelent a földön élni, és nem a könyvekben vagy az interneten. Másokra hagyom az irodalmi minősítéseket, idegeskedéseket, féltékenykedéseket, gőgöket, a sikerek könyvelését. Sajnos mindet ismerem, az irodalmi élet poklát a saját bőrömmön tapasztaltam meg. Most megvan a lehetőségem, hogy megszabaduljak tőle, és kihasználom: soha többé nem szeretnék oda visszakerülni.

(*Dilema Veche*, 2014. január 16.)

KOSZTA GABRIELLA FORDÍTÁSA

Kukorelly Endre

(56) *Élet és nem* ezeket ismételtetik
99/03/24

*Ez egy világ itt, egy csinosabb darab,
nem mondbatni,
hogy sok világok.
Egy oldal. Nyugodtan nem vadulnak,
nem csavarják
föl a lángot.*

*Aki itt van, azt nem annyira, de
mégiscsak fizeti
művészetért
a nem tudom, kicsoda. A többiek. Az
fizet, aki semmit
sem ért.*

*Képgyár; képzelő-ipar, azok meg
máksimum képeket
ha vágnak,
az én ebből egy árva szót sem értek fizet
az én pedig
szarokrádnak.*

*Na jó, leállok erről a vonaról,
úgysem tudom
jól elmondani
a nincs is mit. Hogy így van kitalálva. Pont
az van ki-
tálálva, ami.*

*Ezt a létező legszebb leosztást.
Minden leosztások
legszebbike.
Bombáznak is, az nem szép. 99.
márciusbuszon-
negyedike.*